

WSPOMAGANIE ROZWOJU MOWY DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Mowa ma ogromny wpływ na rozwój dziecka. Dzięki rozumieniu dziecko poznaje otaczający je świat, a dzięki umiejętności mówienia potrafi wyrazić swoje spostrzeżenia, pragnienia, uczucia oraz przeżycia. Poziom językowej komunikacji w dużej mierze wpływa na sukcesy edukacyjne, zawodowe oraz stosunki z innymi ludźmi. Etapem koniecznym do szczególnie intensywnej pracy skierowanej na rozwój związanych z mową sprawności, jest okres przedszkolny, zatem jeżeli dziecko mówi nieco inaczej niż jego rówieśnicy, nieprawidłowo wymawia poszczególne głoski lub nie mówi wcale, rodzice powinni skonsultować się z logopedą oraz podjąć pracę z dziećmi w domu, z wykorzystaniem szeregu ćwiczeń usprawniających mowę.

Proces rozwoju mowy przebiega etapami i trwa kilka lat. Zanim dziecko nauczy się wyrażać swoje myśli, musi przejść wiele etapów, podczas których stopniowo zdobywa umiejętność koordynowania różnych grup mięśni do wytworzenia mowy artykułowanej.

Wyróżnia się następujące etapy rozwoju mowy:

1. Okres melodii, zwany również okresem przygotowawczym (0-1r.ż.),
2. Okres wyrazu (1-2r.ż.),
3. Okres zdania (2-3r.ż.),
4. Okres swoistej mowy dziecięcej (3-7r.ż.)

Okres swoistej mowy dziecięcej 3 – 7 r.ż.

W dalszym ciągu wzbogacany jest:

- zasób słownictwa,
- umiejętność budowania zdań złożonych,
- następuje dalszy rozwój artykulacji.
- wypowiedzi dzieci wzbogacają się wraz ze zdobywaniem doświadczenia i rozszerzaniem swojej wiedzy o nowe zjawiska otaczającej nas rzeczywistości.

Mowa dzieci 3 letnich

- Na tym etapie mowa dziecka powinna być zrozumiała nie tylko dla najbliższych, ale także dla otoczenia.
- Pojawiają się proste zdania.
- Dziecko wymawia wszystkie spółgłoski i samogłoski.
- Głoski nie zawsze są pełnowartościowe, czasem bywają zastępowane innymi, łatwiejszymi.
- Zmiękczenie głosek – [s, z, c, dz] są często wymawiane jak [ś, ź, ź dź].
- Głoska r może być pomijana lub zastępowana przez inną, np. j, ł, l.
- Zamiast głoski f występuje ch i odwrotnie.

- Dziecko wie, jak dana głoska powinna brzmieć, ale nie umie jej jeszcze wypowiedzieć.
- W tym wieku może występować swoista mowa dziecięca: przestawki głoskowe, opuszczanie sylaby początkowej lub końcowej, zniekształcenie oraz tworzenie wyrazów ze skrzyżowania dwóch słów, nieprawidłowa odmiana.

Mowa dzieci 4 letnich

- Występuje jeszcze seplenienie fizjologiczne (zamienianie głosek sz, ż, cz, dż na s, z, c, dz / ś, ź, ć, dź).
- Dzieci coraz więcej rozumieją,
- odpowiadają na pytania i coraz więcej ich zadają,
- wykonują polecenia.
- Ich wypowiedzi wybiegają poza aktualnie przeżywaną sytuację, potrafią mówić o przeszłości i przyszłości.
- W wypowiedziach pojawia się jeszcze wiele form agramatycznych, lecz równocześnie występuje zaciekawienie poprawnością językową.

Mowa dzieci 5 letnich

- Powinna być zrozumiała.
- Ustalają się głoski sz, ż, cz, dż. Dzieci potrafią powtórzyć je poprawnie, choć jeszcze mogą być wymawiane w mowie potocznej jak s, z, c, dz,
- powinna pojawić się głoska r.
- Potrafią wyjaśnić znaczenie słów, opisywać cechy przedmiotów i możliwości ich wykorzystania.
- Stopniowo zanikają nieprawidłowości gramatyczne. Dziecko dokonuje autokorekty i chętnie poprawia wypowiedzi innych.

Mowa dzieci 6 letnich

Dziecko 6 letnie powinno mieć już opanowaną mowę, chociaż proces rozwoju języka trwa nadal. Wypowiedzi najczęściej przyjmują formę realizacji wielozdaniowych.

Dziecko potrafi już:

- uwzględnić kolejność zdarzeń i łączące je zależności przyczynowo - skutkowe,
- stosuje prawidłowo formy gramatyczne,
- używa dość bogatego i zróżnicowanego słownictwa,
- zasób słów i ton głosu odpowiadający danej sytuacji, pozwalają dziecku w sposób satysfakcjonujący wyrażać swoje opinie i pragnienia,

- opowiadając o obrazku dziecko nie ogranicza się tylko do wymienienia przedstawionych na nim osób i przedmiotów, ale tworzy dłuższe wypowiedzi,
- rozumienie kierowanych do sześciolatka treści, wiadomości, poleceń czy opowiadań, nie powinno stanowić dla niego żadnego problemu,
- realizacja wszystkich dźwięków języka polskiego powinna być prawidłowa.

Mowa dzieci 7 letnich

- dzieci doskonałą struktury słowne i gramatyczne języka,
- potrafią ocenić i skorygować swoje błędy,
- rozumieją żarty, przenośnie i wyczuwają sarkazm,
- potrafią słuchać i opowiadać co usłyszały,
- rosną kompetencje językowe.

Po 6-7 roku życia dobiega końca tzw. okres krytyczny dla rozwoju mowy, co oznacza, że teraz mowa może być już co najwyżej korygowana, ale już nie kształtowana. Proces rozwoju mowy ulega spowolnieniu, w końcu wygasa, a wszelkie konsekwencje zakłóceń czy zaniedbań we wcześniejszym okresie życia będzie teraz o wiele trudniej wykorzenić. Przez całe życie człowiek dodaje nowe wyrazy do swojego słownictwa, ale jest mało prawdopodobne, by był w stanie zmienić przyswojone wcześniej zasady gramatyki.

Mowa dziecka idącego do szkoły powinna być komunikatywna, wyraźna i płynna, wtedy zdecydowanie gwarantuje dobry start szkolny.

Tymczasem badania naukowe, podobnie jak moje własne doświadczenia, wskazują, że większość dzieci w oddziałach przedszkolnych wykazuje różnego typu nieprawidłowości w zakresie mowy (w przypadku 3 szkół podstawowych, w których pracuję, problem dotyczy 60% dzieci), tj.:

- mówią niedbale, niewyraźnie, zbyt krzykliwie lub cicho;
- nie otwierają ust przy wymawianiu samogłosek;
- mówią przez nos lub przez zęby;
- wykazują ubogie słownictwo, nie potrafią formułować rozwiniętych zdań, dłuższych wypowiedzi, brak jest poprawności gramatycznej;
- mówią na wdechu i połykają końcówki słów;
- mają wady wymowy, czyli nieprawidłowo wymawiają jedną lub wiele głosek, upraszczają grupy spółgłoskowe.

Przyczyną powstawania wad wymowy są najczęściej nieprawidłowości w budowie i funkcjonowaniu narządów artykulacyjnych lub zaburzenia słuchu fonematycznego.

Do najczęstszych przyczyn zaliczamy:

- deficyt słuchu fizjologicznego (zakłócenia w artykulacji, melodii, intonacji),
- nieprawidłową budowę aparatu mowy (rozszerzenie podniebienia, warg, zbyt duży lub mały język, skrócone wędzidełko podjęzykowe, wady zgryzu – spowodowane np. zbyt długim ssaniem smoczka lub palca) oraz nieprawidłowe funkcjonowanie aparatu artykulacyjnego (obniżona sprawność warg, języka, podniebienia, np. w wyniku zbyt długiego podawania dzieciom jedzenia w formie papek i braku rozwijania umiejętności tj. gryzienie, żucie i połykanie - czynności, które są bardzo ważne do prawidłowego funkcjonowania całego aparatu artykulacyjnego)
- alergię i częste infekcje górnych dróg oddechowych oraz przerost trzeciego migdałka, powodują oddychanie przez usta. W konsekwencji wpływa to na osłabienie sprawności mięśni języka, warg, podniebienia miękkiego, których praca jest niezbędna do artykulacji. Dziecko, które źle oddycha, gorzej mówi,
- dysfunkcję słuchu fonematycznego (odpowiadającego za procesy analizy i syntezy słuchowej, które są niezbędne do nauki czytania),
- nieprawidłowe połykanie (tzw. połykanie infantylne),
- mówienie do dziecka językiem nianiek – zdrobniale,
- ograniczone kontakty z matką do 2 r.ż,
- problemy zdrowotne matki w ciąży,
- niewłaściwa atmosfera rodzinna,
- nieprawidłowe wzorce wymowy w domu, wady wymowy rodziców,
- brak okazji do rozwijania mowy – narzucony szybkim tempem życia brak okazji do długich, intensywnych rozmów z dziećmi, wysyłanie im krótkich, wręcz informacyjnych komunikatów, pozwalanie dzieciom na zbyt długie przebywanie przed ekranami telewizorów i tabletów, które skutkuje wycofywaniem się dzieci z aktywności werbalnej.

Skutki spowodowane wadą wymowy:

- Występujące zaburzenia mowy w znacznym stopniu utrudniają dzieciom osiągnięcie sukcesów w szkole. Ich wpływ na trudności w nauce przejawia się w przedmiotach, które wymagają od dziecka poprawnego pisania, czytania, wypowiadania się.
- Ubogi zasób słów, nieprawidłowa budowa zdań, agramatyzmy występujące w mowie i w piśmie będą skutkowały trudnościami we wszystkich tych sytuacjach, kiedy wymaga się od uczniów wykazania wiedzy w formie odpowiedzi ustnych bądź prac pisemnych, bardziej złożonych pod względem językowym.
- Dzieci z wadami artykulacyjnymi popełniają nie tylko w czytaniu, ale i w piśmie te same błędy, które wykazują w mowie spontanicznej („jak mówię, tak czytam i piszę”). Np. błędy wynikające z seplenienia prostego, tj. kosz– kos, zebra – zebra, taczka – tacka - w tych przypadkach obserwuje się

zmiany głosek, które zmieniają sens czytanego tekstu, co ma negatywne znaczenie dla procesu uczenia się.

- W czytaniu mamy do czynienia z uporczywym literowaniem, kłopotami z łączeniem liter i głosek w wyrazy, z przejściem od głoskowania do czytania sylabami i wyrazami, opuszczaniem, przedstawianiem lub dodawaniem różnych głosek i sylab, zamienianiem wyrazów o podobnym brzmieniu.

- W pisaniu występują kłopoty z posługiwaniem się dwuznakami, spółgłoskami miękkimi, dźwięcznymi i bezdźwięcznymi, końcówkami fonetycznymi –ą –om.

- Zaburzenia mowy które nie są korygowane stają się źródłem wtórnych zaburzeń całej osobowości. "Wady wymowy i jąkanie utrudniają porozumiewanie słowne i tym samym opóźniają rozwój myślenia, stwarzają przeszkodę w kontaktach społecznych, opóźniają usamodzielnienie, są źródłem trudności szkolnych,,. Często pojawia się poczucie niższej wartości, osamotnienia, stany lękowe np. lęk przed wypowiadaniem się, nerwowość, unikanie kontaktów z rówieśnikami, a co za tym idzie ujemny stosunek do szkoły, nauki i kolegów.

- Im starsze dziecko, tym trudniej dotrzeć do pierwotnej przyczyny zarówno zaburzeń mowy jak i niepowodzeń szkolnych, tym trudniej udzielić dziecku pomocy. Czas działa na niekorzyść – zarówno ucznia jak i terapeuty.

- Zaburzenia mowy (min. opóźniony rozwój mowy) powinny podlegać jak najwcześniej terapii, gdyż mogą stać się przyczyną wielu trudności w nauce czytania i pisania, jak również prowadzić do zaburzeń natury emocjonalnej.

- Prawidłowo prowadzona terapia (przez logopedę, we współpracy z rodziną) pozwala zapobiec niepowodzeniom szkolnym i daje szansę na wyrównanie poziomu rozwoju mowy w stosunku do rówieśników.

Jak wspierać rozwój mowy dziecka?

- Zadbajmy o poprawność i bogactwo naszych wypowiedzi!

- Rozmawiajmy z dziećmi, odpowiadajmy na pytania dzieci w sposób wyczerpujący.

- Czytajmy dzieciom codziennie (np. przed snem) i zachęcajmy dzieci do opowiedzenia treści wysłuchanej książeczki, zadawajmy im pytania, wspólnie oglądajmy i opisujmy ilustracje.

- Śpiewajmy z dziećmi piosenki, uczmy je wierszyków (np. tych z naszego dzieciństwa).

- Zadbajmy o prawidłowy zgryz dziecka! Wady zgryzu są jedną z najczęstszych przyczyn powstawania wad wymowy.

- Korzystajmy z usług specjalistów! Jeśli nasze dziecko ma nieprawidłową budowę narządów mowy (rozszczypy warg, podniebienia, wady zgryzu lub uzębienia), zapewnijmy mu konieczną opiekę specjalisty. Kontrolujmy stan słuchu naszych dzieci, szczególnie w sytuacjach gdy dzieci często chorują, przeziębają się.

- Ograniczmy naszym dzieciom dostęp do programów telewizyjnych. Wybierajmy programy właściwe dla wieku dziecka, rozmawiajmy z dziećmi na temat obejrzanego programu, uczmy je budowania wypowiedzi.
- Zwracajmy uwagę na prawidłowy sposób oddychania! Uczmy dzieci oddychania nosem. Jeśli nasze dziecko oddycha przez usta, często ma otwartą buzię, chrapie w nocy, często ma zatkany nos skonsultujmy się ze specjalistą (laryngologiem, foniatrą, logopedą).
- Zachęcajmy dzieci do zabaw usprawniających pracę języka i warg! Są to świetne ćwiczenia profilaktyczne. Jeśli Twoje dziecko mówi niewyraźnie, ma problemy artykulacyjne, skonsultuj się z logopedą.
- Zachęcajmy dzieci do mówienia, motywujmy je tak, by rozmowa była przyjemnością.
- Bądźmy wyrozumiali i cierpliwi!

Ćwiczenia wspomagające rozwój mowy dziecka:

Zasady prowadzenia ćwiczeń:

- Ćwiczenia usprawniające umiejętność porozumiewania się powinny być dla dziecka przyjemnością, zabawą, jednym ze sposobów nawiązywania kontaktu i spędzania czasu ze swoimi opiekunami.
- Cel zabawy powinien być uświadomiony i w miarę możliwości konsekwentnie realizowany.
- Stopień trudności powinien być dostosowany do wieku i możliwości dziecka.
- Czas ich trwania powinien być dostosowany do wydolności i wieku dziecka.
- Ćwiczenia z dzieckiem wymagają systematyczności i wytrwałości.
- Do zabaw wykorzystujemy lustro, w którym dziecko będzie mogło obserwować twarz swoją i opiekuna.

1. Ćwiczenia słuchowe z wykorzystaniem bodźców niewerbalnych:

- rozpoznawanie dźwięków instrumentów
- rozpoznawanie głosów zwierząt (np. loteryjki dźwiękowe)
- rozpoznawanie różnych dźwięków z otoczenia
- rozpoznawanie dźwięków wysokich i niskich, głośnych i cichych
- różnicowanie rytmu
- różnicowanie liczby dźwięków

2. Ćwiczenia słuchowe z wykorzystaniem dźwięków mowy:

- ćwiczenia słuchu fonematycznego (np. różnicowanie wyrazów, różnicowanie głosek, różnicowanie dźwięków mowy ze wspomaganie za pomocą gestów rąk)
- ćwiczenia słuchu prozodycznego i realizacji melodii wypowiedzi (odtworzenie melodii wypowiedzi drugiej osoby)
- ćwiczenia iloczasu (zaznaczenie długiej wypowiedzi samogłoski aaaaaa... długim paskiem papieru a krótkiej wypowiedzi /a/ krótkim paskiem papieru, następnie osoba dorosła wymawia dźwięk, a

zadaniem dziecka jest zróżnicowanie ich iloczasu poprzez wskazanie paska odpowiedniej długości. Ćwiczenie to powtarzamy w dniu następnym, stosując inne samogłoski)

- ćwiczenia tempa wypowiedzi (ujmujemy dłonie dziecka w nasze ręce i wymawiając wyrazy „ma-ma”, „ta-ta” klaszczemy w taki sposób, aby wydzielić sylaby. Następnie to samo, powoli, wystukujemy na bębnie. Po chwili zmieniamy tempo - szybko wymawiamy i wystukujemy zdanie, dbając jednocześnie o wyraźne wymawianie głosek. Zadanie dla dziecka jest następujące: my wypowiadamy zdania - jedno w tempie wolnym, drugie w tempie szybkim- a dziecko klaszcze lub gra)
- ćwiczenia akcentu wypowiedzi (akcent wyrazowy to uwydatnienie jednej z sylab w wyrazie, poprzez zwiększenie jej donośności, przez jej przedłużanie, a także zmianę wysokości. Podajemy dziecku wzór wypowiedzi, ćwiczenie przez naśladownictwo)
- ćwiczenia słuchu fonetycznego (podczas oglądania obrazków nazywamy różne przedmioty. Wymawiamy wyraz /rower/ prawidłowo, maskotka powtarza za nami nieprawidłowo /Rower/, czyli z głoską /r/ francuską. Tłumaczymy, że takie wymówienie jest nieprawidłowe, ponieważ mieszkamy w Polsce. Następnie podajemy naprzemiennie prawidłowe i nieprawidłowe brzmienia. Po chwili dziecko ocenia wypowiedziane przez maskotkę wyrazy)

3.Ćwiczenia rozumienia wypowiedzi i ćwiczenia pamięci słownej:

Umiejętność rozumienia wypowiedzi słownych pojawia się pod koniec pierwszego roku życia. Poprzedza czynność wypowiadania się. Najpierw uczymy się rozumieć wypowiedzi innych, potem uczymy się mówić. Oto przykłady ćwiczeń pamięci słownej : do zabawy tej będzie potrzebny woreczek lub nieprzezroczysta reklamówka i kilka drobnych zabawek. Wkładamy przedmioty do woreczka (3-5) – każdy przedmiot nazywamy przynajmniej 2-krotnie. Część zasadnicza ćwiczenia polega na wykonaniu polecenia : „wyjmij np. lalkę. Następnie wydłużamy zdanie : „wyjmij lalkę, misia i klocek”. Zadanie utrudniamy dodając kolejne elementy. Inne zabawy to zapamiętywanie kolorów, wykonywanych czynności np. w zabawie w „dom”. Starszym dzieciom dajemy kilka obrazków / wyrazów, następnie prosimy aby ułożyły je w wymienionej przez nas kolejności.

4.Ćwiczenia rozwijające słownictwo, ćwiczenia w budowaniu zdań i dłuższych wypowiedzi:

Zbyt ubogi zasób słów ogranicza zarówno rozumienie tego, co mówimy do dziecka, jak i formułowanie przez dziecko pełnej wypowiedzi. Ćwiczenia rozwijające słownictwo są ściśle połączone z zajęciami dotyczącymi rozumienia poleceń słownych. Ćwiczenia te mogą i powinny być prowadzone przy każdej okazji, wtedy gdy dziecko obserwuje to, o czym mówimy np. podczas ubierania się uczymy nazw ubrań i ich części, podczas jedzenia uczymy nazw produktów żywnościowych itd. Należy jednak pamiętać, że wprowadzane słowa to nie tylko nazwy przedmiotów , zwierząt, ubrań, produktów żywnościowych, ale także nazwy czynności, cech i właściwości przedmiotów (wielkość , kształt, kolor ...) oraz stanów emocjonalnych (radość, zdziwienie, przyjaźń...), określenia relacji przestrzennych i czasowych. Słownictwo starszych dzieci wzbogacamy oglądając z nimi książki o określonej tematyce, prosząc o podanie synonimów lub antonimów do podanego słowa, określanie kategorii, do której należą podane wyrazy lub odwrotnie – wymienienie jak największej ilości wyrazów z określonej kategorii.

5.Ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia głosowe i ćwiczenia aparatu artykulacyjnego:

Przykłady ćwiczeń oddechowych:

- wdech nosem (usta zamknięte) i wydech ustami .Usta w czasie wydechu ułożone jak przy wymowie głoski /u/
- dmuchanie na płomień świecy, piłkę pingpongową, kulkę z waty, piórko, wiatraczek, przez słomkę do szklanki z wodą
- puszczanie baniek mydlanych
- zdmuchiwanie pyłków, skrawków papieru z gładkiej lub chropowatej powierzchni
- zdmuchiwanie mlecza – długo, aż spadnie ostatnie nasionko
- odtajanie zamrożonej szyby – długie chuchanie, chuchanie na zamrożone dłonie
- chłodzenie gorącej zupy – ręce ułożone na kształt talerza, dmuchamy ciągłym, długim strumieniem
- udawanie balonika – powoli wypuszczamy powietrze (sss....)
- udawanie lokomotywy, która oddaje nadmiar pary: fff... lub szszsz...
- nadmuchiwanie balonika
- gwizdanie na jednym tonie
- liczenie na jednym wydechu, powtarzanie zdań na jednym wydechu

Przykłady ćwiczeń głosowych:

- mruczenie , chrapanie , psikanie
- przesadna artykulacja samogłosek: a,o,e,u,i
- naśladowanie różnych rodzajów śmiechu (hehe, hohoho,hi hi,haha)

Przykłady ćwiczeń aparatu artykulacyjnego:

- opuszczanie i unoszenie ku górze żuchwy
- ruchy żuchwy w poziomie (naśladowanie żucia gumy)
- ruchy żuchwy do przodu i do tyłu
- wysuwanie i spłaszczanie warg złączonych
- zakładanie wargi dolnej na górną i górnej na dolną
- cmokanie (wargi zaciśnięte)
- dmuchanie (przez wargi w kształcie dzióbka, bokiem)
- parskanie
- półśmiech
- przesadna artykulacja samogłosek: a-i-o, e-u-y,a-i-u, a-e-u,a-u-a,a-o-i
- nadymanie policzków
- wysuwanie i cofanie języka
- przenoszenie języka od kąca do kąca warg
- wysuwanie języka na brodę
- oblizywanie dolnej wargi i brody
- unoszenie języka do nosa
- oblizywanie górnej wargi, ruch okrężny języka wokół warg
- wypychanie językiem policzków
- klaskanie językiem
- wysuwanie szerokiego języka na wargi
- spłaszczanie i zwężanie języka

Ćwiczenia wykonujemy razem z dzieckiem, każdego dnia, przez kilka minut przed lustrem.

Przykłady ćwiczeń słuchowych:

- Rozpoznawanie rymów:
 - Czy te wyrazy rymują się?: kozy-wozy, łąpa-róże
 - Wybierz 2 rymujące się słowa: kura – szafa – rura
 - Wskaż słowo, które nie rymuje się z pozostałymi: ryba – rzeka – szyba
 - Do podanych wyrazów dobierz kolejny, który się z nimi rymuje: rama – mama – (tama)
- Wyodrębnianie głosek zaczynających i kończących słowa:
 - Czy podane słowa (nazwy obrazków) rozpoczynają się tą samą głoską?: ucho – ule, sok – lód
 - Czy podane słowa (nazwy obrazków) kończą się tą samą głoską?: fartuch – dach, rok – ser
 - Rozpoznaj słowa, które zaczynają się tą samą głoską: anioł – agrest – ucho
 - Rozpoznaj słowa, które kończą się tą samą głoską: dom – sum – hak
 - Wskaż słowo, które nie zaczyna się taką samą głoską co pozostałe: zamek – zegar – serce
 - Wskaż słowo, które nie kończy się taką samą głoską co pozostałe: szalik – plecak – orzech
 - Do każdej pary dobierz słowo/-a, które rozpoczyna się tą samą głoską: mama – miś – (mak)
 - Do każdej pary dobierz słowo/-a, które kończy się tą samą głoską: pies – lis – (nos)
 - Ułóż domino z wyrazów (obrazków) tak, by kolejny wyraz rozpoczynał się tą samą głoską, którą kończył się poprzedni: np. aparat – telefon – nurek – kaktus – ser – radio – orzech...
- Analiza i synteza sylabowa wyrazów:
 - Podziel wyraz (nazwę obrazka) na sylaby: ma-ma, do-my, sa-mo-cho-dy...
 - Odgadnij, co to za słowo (nazwa obrazka): ra – kie – ta (rakieta), do-mek (domek)
- Wyszukiwanie znaczących części słowa:
 - Powiedz, jakie słowo ukryło się w początkowej części wyrazu: np. listonosz (lis), balkon (bal), słońce (słoń),...
 - Powiedz, jakie słowo ukryło się w końcowej części wyrazu: np. ślimak (mak), zegar (gar),...
- Analiza i synteza głoskowa wyrazów:
 - Podziel słowa (nazwy obrazków) na głoski: np. dom: d-o-m, tama: t-a-m-a, ...
 - Odgadnij, co to za słowo (nazwa obrazka): l-o-k (lok), b-u-d-a (buda), ...
 - Wyszukaj słowo ukryte w słowie opuszczając ostatnią głoskę: np. koty (kot), kosa (kos)

Opracowała:

Małgorzata Cichosz-Sadecka